

This document was released by the Iranian parliament and lists the domestic laws of the 90th commission of the Constitution.

آئین نامه داخلی کمیسیون اصل نودم (90) قانون اساسی

مقدمه :

اصل نودم قانون اساسی رسیدگی به شکایات واصله از « طرزکار » مجلس ، قوای مجریه و قضاییه را به عهده مجلس گذاشته است . بنابراین مجلس حق نظارت بر « طرزکار » خود و قوای دیگر را دارد و باید نسبت به آن ارزیابی نماید ، و به شکایات وارده در این زمینه رسیدگی کند ، و در هر مورد که مربوط به « عموم » باشد گزارش کار خود را به اطلاع عامه برساند ، و طبعاً در کلیه مواردی که به تضييع حقوق بیت‌المال یا اشخاص حقیقی و حقوقی منجر می‌شود حسب مورد پرونده را به قوه قضائیه یا مراجع ذی‌ربط ارسال کند تا مقررات قانونی اعمال گردد.

مجلس این وظیفه مهم را به کمیسیون اصل 90 محول کرده تا براساس قانون اساسی و سایر قوانین موضوعه و طبق آئین نامه داخلی مصوب خود اجرا کند.

بر این اساس، این آئین‌نامه (با توجه به تغییرات صورت گرفته در آئین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی بخصوص ماده 32 1) به شرح ذیل به تصویب اعضای کمیسیون رسید :

فصل اول: وظائف و اختیارات قانونی کمیسیون:

ماده 1- با توجه به اصل نودم قانون اساسی و نیز مصوبات و آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی ، وظایف و اختیارات قانونی این کمیسیون به شرح ذیل می باشد:

1- سامان دادن و کارآمدسازی مجلس و نمایندگان.

2- رسیدگی به طرز کار مجلس، قوه مجریه ، قوه قضائیه و مسئولین آنها، و نیز رسیدگی به شکایات مربوطه، و مطالبه پاسخ آنها از قوای مذکور [2].

3- اعلام نتیجه رسیدگی ها، و مطلع کردن عامه مردم در مواردی که موضوع مربوط به عموم باشد [3].

4- بررسی گزارش‌های قرائت شده کمیسیونهای تخصصی از تریبون مجلس حسب تقاضای آن ها، و اعلام نتیجه آن به مجلس [4].

5- مکاتبه و مراجعه به قوای سه‌گانه، وزارتخانه ها، ادارات ، سازمان های وابسته به آنها ، بنیادها، نهادهای انقلابی و مؤسساتی که به نحوی از انحاء به یکی از قوای فوق الذکر مربوط باشند [5].

6- اعلام عدم پاسخگویی مسئولین به کمیسیون، یا عدم پاسخ صحیح آنها، یا عدم اجابت دعوت‌های کمیسیون، به مراجع صالحه قضائی جهت اعمال مجازات های قانونی [6].

7- اعزام بازرس یا بازرسان جهت انجام تحقیق و بررسی شکایات وارده ، و لزوم همکاری مسئولین ذی ربط با آنان [7].

8- اعلام تخلف مسئولین دستگاهها (در طرز کار خود) به مراجع صالحه قضائی برای رسیدگی خارج از نوبت [8].

9- اقدام قانونی نسبت به گزارش نهایی تحقیق و تفحصهای واصله از کمیسیونهای تخصصی [9].

10- ارائه گزارشهایی که مربوط به عموم باشد به هیأت رئیسه مجلس، و قرائت آن در جلسه علنی مجلس [10].

11- تقاضای انجام بازرسی فوقالعاده از سازمان بازرسی کل کشور [11].

فصل دوم: تشکیلات کمیسیون

ماده 2- کمیسیون دارای 8 عضو دائم و 13 عضو دیگر است که طبق ماده 32 آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی انتخاب می شوند.

تبصره - اعضاء غیر دائم کمیسیون پس از غیبت در سه جلسه متوالی و یا 5 جلسه متناوب در طول یکسال، مستعفی شناخته می شوند و باید کمیسیون مربوطه جانشین آنها را معین کند.

ماده 3- کمیسیون اصل نود دارای دو واحد [می باشد]:

1- واحد رسیدگی به طرزکارها و شکایات واصله که اعضای آن را نمایندگان عضو، مشاورین و کارشناسان کمیسیون تشکیل می دهند.

2- واحد دفتر برای اداره امور اجرائی که اعضاء آنرا کارمندان مجلس تشکیل می دهند.

الف- واحد رسیدگی به طرزکارها و شکایات واصله

ماده 4- برای رسیدگی به طرزکار مجلس، قوای مجریه، قضائیه و شکایات یا گزارشهای مربوطه سه حوزه تشکیل می گردد:

1- حوزه رسیدگی به طرز کار قوه مجریه و شکایات مربوطه

2- حوزه رسیدگی به طرز کار قوه قضائیه و شکایات مربوطه

3- حوزه رسیدگی به طرز کار مجلس (و امور ویژه) و شکایات مربوطه

تبصره : هر يك از این سه حوزه می توانند حسب اقتضاء ، کمیته هائی را تشکیل دهند.

1- حوزه رسیدگی به طرز کار قوه مجریه و شکایات مربوطه

مسئولیت این حوزه به عهده یکی از نواب رئیس و معاونت آن به عهده یکی از اعضای کمیسیون خواهد بود و در آن پنج کمیته به شرح ذیل تشکیل می گردد:

1/1- کمیته فرهنگی : برای رسیدگی به طرز کار و شکایات در محدوده وظایف کمیسیون های فرهنگی و آموزش و تحقیقات مربوط به وزارتخانه های آموزش و پرورش- علوم، تحقیقات و فناوری- فرهنگ و ارشاد اسلامی- سازمان حج و زیارت - سازمان اوقاف و امور خیریه - سازمان میراث فرهنگی ، صنایع دستی و گردشگری - سازمان صدا و سیما- سازمان تبلیغات اسلامی- سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی- سازمان تربیت بدنی - سازمان ملی جوانان - سازمان آموزش فنی و حرفه ای - دانشگاه آزاد اسلامی و...

1/2- کمیته اقتصادی : برای رسیدگی به طرز کار و شکایات در محدوده وظایف کمیسیون های اقتصادی و

برنامه، بودجه و محاسبات مربوط به وزارتخانه‌های بازرگانی - امور اقتصادی و دارایی- بانک‌ها- بیمه‌ها - گمرک جمهوری اسلامی ایران - بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی و...

1/3- کمیته سیاسی و نظامی : برای رسیدگی به طرز کار و شکایات در محدوده وظایف کمیسیون های امنیت ملی و سیاست خارجی و شوراها و امور داخلی کشور مربوط به ریاست جمهوری، معاونت‌ها و سازمان‌های تابعه آن (که در کمیته‌های دیگر ذکر نشده) - وزارتخانه‌های کشور- دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح- امور خارجه- نیروهای نظامی و انتظامی- استانداریها- شهرداریها- شوراها و اسلامی و ...

1/4- کمیته اجتماعی : برای رسیدگی به طرز کار و شکایات در محدوده وظایف کمیسیون های بهداشت و درمان و اجتماعی مربوط به وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی- کار و امور اجتماعی- رفاه و تأمین اجتماعی - تعاون - بنیاد شهید و امور ایثارگران انقلاب اسلامی - جمعیت هلال احمر- بنیاد پانزده خرداد- و...

1/5- کمیته فنی و عمرانی: برای رسیدگی به طرز کار و شکایات در محدوده وظایف کمیسیون های صنایع و معادن، عمران، انرژی و کشاورزی، آب و منابع طبیعی مربوط به وزارتخانه های نیرو- ارتباطات و فناوری اطلاعات- صنایع و معادن- مسکن و شهرسازی- راه و ترابری- نفت - جهاد کشاورزی- سازمان حفاظت محیط‌زیست- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و...

2- حوزه رسیدگی به طرز کار قوه قضائیه و شکایات مربوطه

مسئولیت این حوزه به عهده یکی از نواب رئیس و معاونت آن به عهده یکی از اعضای کمیسیون خواهد بود و برای این حوزه کمیته‌ای به نام کمیته قضائی جهت رسیدگی به طرز کار و شکایات واصله از قوه قضائیه (مشمول بر دیوانعالی کشور- سازمان بازرسی کل کشور- دیوان عدالت اداری- دادستانی کل کشور- سازمان ثبت اسناد و املاک کشور- سازمان قضائی نیروهای مسلح- سازمان پزشکی- قانونی- سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور- دادگستری‌ها) ، وزارت دادگستری ، ستاد اجرائی فرمان حضرت امام(ره) و... تشکیل می‌شود .

3- حوزه رسیدگی به طرز کار مجلس (و امور ویژه) و نیز شکایات مربوطه

مسئولیت این حوزه و انتخاب معاونت آن به عهده رئیس کمیسیون می‌باشد و برای این حوزه کمیته‌ای به نام کمیته مجلس و امور ویژه جهت رسیدگی به طرز کار مجلس ، نمایندگان آن ، کمیسیونها ، شعب ، دیوان محاسبات کشور ، مرکز پژوهشها و ... و شکایات مربوط به آنها تشکیل می‌شود. این کمیته به امور ویژه (گزارشهای مربوط به وزارت اطلاعات ، امنیت ملی کشور، و کلیه مواردی که دارای طبقه‌بندی تلقی می شود) نیز رسیدگی می‌کند.

ماده 5- هر يك از کمیته‌های کمیسیون دارای يك رئیس، يك معاون ، يك دبیر و به تعداد لازم مشاور و کارشناس خواهد بود که توسط هیأت‌رئیس کمیسیون انتخاب می گردند.

تبصره 1- هیأت رئیس می تواند با موافقت کمیسیون از نمایندگان ادوار مجلس در کمیته ها استفاده کند.

تبصره 2- هیأت‌رئیس کمیسیون، روسای کمیته‌ها و نمایندگان کمیسیون در مجامع و شوراها از میان اعضای ثابت کمیسیون انتخاب می‌گردند. ولی با نظر هیأت رئیس کمیسیون سایر اعضای کمیسیون نیز می‌توانند بعنوان روسای کمیته ها و نماینده کمیسیون در مجامع و شوراها عضویت و یا شرکت داشته باشند.

تبصره 3- هر يك از اعضا غیر ثابت کمیسیون متناسب با کمیسیون تخصصی خود باید عهده دار وظیفه‌ای در کمیته مربوطه باشند .

تبصره 4- در هر مورد که به اظهار نظر مشاوران و یا کارشناسان رشته خاصی نیاز باشد، رئیس کمیته مراتب را به رئیس کمیسیون گزارش می‌کند تا با موافقت وی پیگیری شود.

تبصره 5- برای موضوعاتی که (به تشخیص هیأت رئیس کمیسیون) مربوط به کمیته‌های مختلف باشد کمیته

خاص (مركب از اعضاء كمیته هاي مربوطه) تشكيل مي‌شود .

تبصره 6- هیچ يك از كمیته‌ها نمی‌توانند در پرونده‌ها و امور كمیته‌هاي ديگر دخالت كنند مگر با نظر رئیس یا هیأت رئیسه كمیسیون .

تبصره 7- هیأت رئیسه كمیسیون می‌تواند حسب ضرورت برای هر يك از كمیته ها ، گروه‌هاي كاري تخصصي به‌صورت موقت یا دائم ایجاد نماید.

ب- واحد دفتر :

ماده 6- امور اداري كمیسیون و اجزاء آن و نیز مرخصي ، حضور و غیاب و سایر مسائل اداري بازرسان ، مشاوران و كارشناسان توسط مدیرکل دفتر اجرائي و زیر نظر رئیس كمیسیون انجام می‌پذیرد.

ماده 7- هیأت رئیسه كمیسیون حقوقدانان ، مشاوران ، كارشناسان كمیسیون به ویژه دبیر كمیسیون را از میان افراد متقي ، امین ، با تجربه ، با حسن شهرت ، متخصص(متناسب با وظایف و نیازهاي كمیسیون) انتخاب و به سازمان اداري مجلس جهت صدور احكام آنان معرفی می‌نماید .

ماده 8- در صورتی که مدیرکل دفتر اجرائي كمیسیون ، عدم صلاحیت یکی از كارکنان را احراز کند پس از موافقت رئیس یا هیأت رئیسه كمیسیون او را به سازمان اداري مجلس معرفی خواهد کرد.

ماده 9- کلیه نامه هاي طبقه بندي شده زیر نظر رئیس كمیسیون مفتوح میگردد.

تبصره: مسئولین كمیته ها هر مطلبی را که مربوط به امور ویژه تشخیص دهند باید به كمیته مربوطه منتقل کنند .

فصل سوم: آیین رسیدگی به شکایات

ماده 10- کلیه نامه ها ، گزارشها و شکایات واصله توسط اداره کل دفتر اجرائي كمیسیون ثبت ، بررسی و خلاصه آن با پیشنهاد مشخص حداکثر ظرف مدت يك هفته به مسئول ارجاعات كمیسیون منعکس می‌شود .

ماده 11- مسئول ارجاعات (که منتخب هیأت رئیسه از بین اعضاء ثابت كمیسیون است) مواردی را که خارج از صلاحیت كمیسیون تشخیص‌دهد توسط دفتر اجرائي (همراه با راهنمایی هاي لازم برای پیگیری) به شاکي اعلام می‌کند. سایر موارد جهت اقدام به كمیته هاي مربوطه ارجاع می‌گردد .

ماده 12- کلیه شکایات هاي دریافتی ، به ترتیب وصول به كمیته هاي مربوطه، مورد رسیدگی قرار می‌گیرد ، و در هر يك از مراحل رسیدگی نیز باید به ترتیب وصول به همان مرحله ، اقدامات لازم انجام گیرد مگر در موارد ضروری به تشخیص مسؤل كمیته .

ماده 13 - در مواردی که رسیدگی به يك پرونده فوریت داشته باشد و اعضاء كمیته مربوطه در دسترس نباشند ، یا به هر دلیلی مصلحت نباشد بنا به تشخیص رئیس یا هیأت رئیسه كمیسیون آن را به كمیته دیگری ارجاع داده یا شخصاً اقدامات لازم را انجام می‌دهد.

ماده 14- دفتر اجرائي موظف است نتیجه اقدامات انجام شده توسط كمیسیون را به اطلاع شاکي برساند مگر در امور طبقه بندي شده یا مواردی که مسؤل كمیته موافق نباشد .

ماده 15- مسؤل هر كمیته شكایات واصله را بین نمایندگان عضو كمیته ، مشاوران ، و كارشناس مربوطه که مسئولیت كارگزاری را هم به عهده دارد توزیع می‌کند. كارشناس مزبور باید ظرف مدت کمتر از يك ماه کلیه وظائف محوله به خود را با سریعترین ابزار ممکنه اعم از تلفن ، فاکس ، مذاکره و ... انجام داده ، ابهامات و نقائص اسنادی پرونده را بر طرف نموده و جهت تصمیمات بعدی به مسؤل كمیته تقدیم نماید تا وي دستورات

مقتضي را صادر کند. این مدت با نظر مسئول کمیته برای يك بار قابل تمدید است .

ماده 16- هیچ پرونده‌اي نباید بیش از چهار ماه در کمیته بماند مگر آنکه رئیس کمیته ادله کافی این امر را به هیأت رئیسه کمیسیون ارائه نماید.

ماده 17- هر پرونده‌اي پس از تصمیم‌گیری نهایی، جهت اقدامات بعدی (بایگانی یا گزارش به هیأت رئیسه کمیسیون) با امضاء مسئول کمیته به مدیرکل دفتر اجرائی کمیسیون ابلاغ میگردد.

ماده 18- هر پرونده پس از موافقت هیأت رئیسه کمیسیون در دستور کار کمیسیون قرار میگیرد .

ماده 19- شکایاتی که ناشی از نقص یا ابهام قوانین در طرز کار قوای سه گانه است پس از بررسی در کمیته ذی ربط ، با پیشنهاد اصلاح قانون مربوطه به هیأت رئیسه کمیسیون گزارش می‌شود تا پس از بحث و بررسی در جلسه عمومی کمیسیون مطرح و در صورت تأیید نهائی جهت اصلاح قانون مزبور به دولت یا کمیسیون مربوطه ارائه شود.

ماده 20- کلیه پیشنهادات ابتدائی راجع به اصلاح قوانین و طرز کار دستگاهها باید به تصویب کمیسیون رسیده باشد.

ماده 21- کلیه مکاتبات با رهبري ، سران قوای سه گانه، رؤسای مجمع تشخیص مصلحت نظام ، شوراي نگهبان ، مجلس خبرگان رهبري و شوراي عالی انقلاب فرهنگی ، فرماندهان ارشد نیروهای مسلح (ستادکل، ستاد مشترک ، نیروهای سه گانه و ناجا) ، معاون اول رئیس جمهور و نظائر آنها با امضاء رئیس کمیسیون انجام می‌گیرد .

مکاتبه با سایر معاونین رئیس جمهور ، وزراء و هم‌طرزانشان آنها با امضاء رئیس یا نواب، ومکاتبه با سایر مقامات کشوری، لشکری وقضائی حسب موضوع با امضاء رئیس کمیته مزبور هم انجام می‌گیرد.

تبصره : رئیس کمیسیون میتواند در موارد ضروري امضاء نامه‌های فوق الذکر را بصورت موردی به نواب رئیس محول کند.

ماده 22- مسئولین کمیسیون باید در ارسال مفاد شکوائیه‌ها برای دیگران رعایت اخلاق اسلامی و احتیاطات لازم را خصوصاً در مسائل امنیتی بنمایند .

ماده 23- اگر دستگاه‌های ذی ربط حداکثر تا يك ماه از تاریخ دریافت نامه کمیسیون در اعلام پاسخ تعلل نموده یا پاسخ قانع کننده‌اي ارائه ننمایند رئیس کمیته باید پس از یکبار پیگیری و عدم وصول پاسخ ، گزارش آن را به هیأت رئیسه کمیسیون ارائه کند تا تصمیم مقتضي اتخاذ گردد.

ماده 24- دعوت از رؤسای قوای سه‌گانه پس از پیشنهاد رئیس کمیسیون و تأیید هیأت رئیسه و تصویب دو سوم اعضای کمیسیون با اطلاع هیأت رئیسه مجلس انجام می‌گیرد.

ماده 25- دعوت از مسئولین قوای ثلاثه به کمیسیون با رعایت ماده 21 انجام می‌شود.

ماده 26- مدیرکل دفتر اجرائی کمیسیون می‌تواند حسب دستور مسؤل کمیته و متناسب با مخاطبین نامه‌ها ، پیگیری نامه‌های ارسالی وی را امضاء نماید .

ماده 27- مدیرکل دفتر اجرائی کمیسیون می‌تواند نامه‌های مربوط به رؤسای بخش‌های مختلف سازمان اداری مجلس را امضاء نماید .

ماده 28- چنانچه با پیشنهاد مسئولین کمیته‌ها و تشخیص هیأت‌رئیسه یا مسئول کمیسیون برای تحقیق در پرونده‌اي نیاز به اعزام هیأت باشد آن هیأت با ابلاغ رئیس کمیسیون به محل اعزام می‌شود . هیأت مذکور موظف است پس از پایان مأموریت گزارش سفر خود را (همراه با نظریه و پیشنهاد) حداکثر ظرف 15 روز به

رئیس کمیسیون ارائه نماید. این گزارش با موافقت هیأت رئیسه و تصویب کمیسیون منتشر خواهد شد.

تبصره : در هیأت اعزامی باید یکی از نمایندگان مجلس (با اولویت رئیس کمیته مربوطه) به عنوان رئیس ، و مشاور و کارشناس کمیته (با موافقت رئیس کمیسیون) حضور داشته باشند. حضور کارشناسان سایر دستگاهها نیز با موافقت رئیس کمیسیون بلامانع است .

ماده 29- گزارش کلیه پرونده‌هایی که لازم است در صحن علنی مجلس قرائت شود باید به تصویب کمیسیون رسیده باشد .

ماده 30- مقامات دولتی، قضائی و نمایندگان مجلس تنها با درخواست کتبی و موافقت رئیس کمیسیون می-توانند اسناد موجود در کمیسیون را رویت کنند.

ماده 31- اسناد و اوراق پرونده‌ها نباید از کمیسیون خارج گردد ، مگر در موارد ضرورت با موافقت کتبی رئیس کمیسیون .

ماده 32- مدیرکل دفتر اجرائی کمیسیون می‌تواند در جلسات رسمی کمیسیون و هیأت رئیسه شرکت کند، مگر در موارد خاص .

این آیین‌نامه در 32 ماده و 12 تبصره در تاریخ 88/6/3 به اتفاق آراء به تصویب کمیسیون رسید. / اصل 90

محمد رضا فاخر

مسئول کمیسیون

[منظور از طرز کار شیوه اداره امور مربوطه است. بنابراین هر نوع تعلل مسئولین در انجام مسئولیت‌های محوله، اطلاع کارها، عدم رسیدگی به خواسته های مشروع ارباب رجوع، عدم رعایت صرفه جوئی های لازم در مصرف بیت المال، القاء مطالب غیرواقعی یا گمراه کننده به مردم و امثال اینها باشد طرز کار تلقی می شود.

1- ماده 32 آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی] به منظور سامان دادن و کارآمدسازی مجلس و نمایندگان خصوصاً نسبت به طرز کار قوای مجریه و قضائیه و مجلس مبتنی بر اصول متعدد قانون اساسی بالاخص اصل نودم (90) ، کمیسیونی به نام اصل نودم (90) قانون اساسی تشکیل می‌گردد تا طبق قوانین مصوب مربوط به خود اداره و انجام وظیفه نماید. اعضای این کمیسیون به شرح ذیل است 1- از هر کمیسیون تخصصی يك نفر با معرفی کمیسیون مربوطه . 2- هشت (8) نفر از نمایندگان که توسط رؤسای شعب و هیأت رئیسه به عنوان اعضای ثابت انتخاب می شوند.]

2- اصل نودم قانون اساسی ، ماده 5 قانون نحوه اجرای اصل نودم قانون اساسی ، ماده 32 و تبصره 3 ماده 25 آیین نامه داخلی مجلس ، و نظریه های تفسیری شورای نگهبان قانون اساسی در مورخ 1366/8/27 و 1366/10/23

3- اصل نودم قانون اساسی

4- تبصره 1 ماده 33 آئین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی

5- قانون اجازه مکاتبه و تحقیق مستقیم به کمیسیون اصل نود با دستگاههای دولتی جهت رسیدگی به شکایات مردم، ماده 2 قانون نحوه اجرای اصل 90 قانون اساسی

6- قانون الحاق يك تبصره به ماده واحده مصوب 1359/11/1 مجلس شورای اسلامی راجع به اجازه مکاتبه و تحقیق مستقیم به کمیسیون اصل 90 با دستگاههای دولتی، مواد 2 و 7 قانون نحوه اجرای اصل نودم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

7- ماده 3 قانون نحوه اجرای اصل نودم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

8- تبصره ماده 5 قانون نحوه اجرای اصل نودم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

9- تبصره 5 ماده 198 آیین نامه داخلی مجلس

10- ماده واحده قانون نحوه گزارش کمیسیون اصل 90 قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و ماده 116 آیین نامه داخلی مجلس

11- بند «ب» ماده 2 قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور و الحاق يك تبصره به آن

[ماده 1 قانون نحوه اجرای اصل نودم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

Source Information:

"Domestic Statute of 90th Commission of the Constitution." Iranian Parliament.

<http://parliran.ir/index.aspx?siteid=1&pageid=262> (Accessed April 1 2010)